

VALGPAKKE: friskolefakta

Valget er på trapperne, og med stor sandsynlighed bliver grundskolen et varmt tema. Det gælder både folkeskoler, friskoler og private grundskoler. »Skolen« bliver kædet til landets fremtid og er blevet en værdipolitisk kampplads.

I Danmark har vi undervisningspligt og ikke skolepligt, og forældre kan derfor selv vælge, hvordan og hvor deres børn skal undervises. Børnene er forældrenes – ikke statens. Måske er det ét af de mest synlige beviser på, at det i Danmark er borgerne, der har magten – ikke staten.

Friskoler og private grundskoler dækker alt fra store og små friskoler og privatskoler i byerne og på landet til Lilleskoler, Freinet-skoler, Rudolf Steiner skoler, tyske mindretalsskoler, kristne skoler, katolske skoler, muslimske friskoler, grundtvigskoldske friskoler, pædagogisk eksperimenterende skoler og mange flere.

Det giver ikke mening at sætte folkeskoler op overfor friskoler og private grundskoler, som om de var hinandens modsætninger. Vi er hinandens forudsætninger, og vi er optaget af det samme: at hvert enkelt barn skal udfordres, støttes og have de bedste muligheder – uanset baggrund.

Nogle politiske partier har svært ved at anerkende mangfoldigheden i grundskolen og det frihedssyn, som det er udtryk for.

Nogle mener endda, at folkeskolernes udfordringer kan forklares med friskolernes succes. Der er politiske partier, der mener, at friskoler og private grundskoler er forgyldte, og der bliver sået tvivl om, hvem der betaler gildet.

I FRISKOLERNE kæmper vi for, at både folkeskoler, friskoler og private grundskoler skal respekteres og styrkes. Vi udgør samfundets værdimæssige forpost. Vi er i samme båd.

Det fyger med tal, logikker og beskyldninger. Lad os diskutere ud fra fakta. I dette valgmateriale kan du få svar på nogle af de spørgsmål, som ofte fylder i debatten om friskoler og private grundskoler.

FRISKOLERNE

Find flere fakta på www.friskolerne.dk.

INDHOLD

- FRISKOLEFAKTA (koblingsprocent, økonomi, social ansvarlighed, skolens rolle, elevandele)
- UDGIFTEN TIL EN FOLKESKOLEELEV OG EN FRISKOLEELEV
- HVORDAN BLIVER FRISKOLERNE FINANSIERET?

FRISKOLEFAKTA GENERELT

- **Antal grundskoler:** Der er i alt 553 friskoler/private grundskoler i Danmark og 1.083 folkeskoler.
- **Andel elever:** 18% af eleverne i den danske grundskole går i dag i friskoler/private grundskoler. Det svarer til cirka 121.000 elever. Til sammenligning går cirka 540.000 elever i folkeskolerne.
- **Klassekvotient (gns.)**
Friskoler/private grundskoler: 19 elever
Folkeskoler: 21,5
- **Skolestørrelse (gns.)**
Friskoler/private grundskoler: 218 elever pr. skole
Folkeskoler: 498 elever pr. skole
- **Mangfoldighed som varemærke**
De 553 forskellige friskoler/private grundskoler er kendetegnet ved stor diversitet: Grundtvig-koldske friskoler, Rudolf Steiner Skoler, Freinetskoler, Lilleskoler, skoler med muslimske værdier, skoler med kristne værdier, skoler med katolske værdier, skoler med jødiske værdier, internationale skoler, realskoler, mentiga-skoler og mange flere...Skolerne fungerer alle sammen under den samme lov, »Lov om friskoler og private grundskoler«, og skal dermed leve op til de samme regler og modtager også alle sammen statstilskud.
- **Undervisningen i friskolerne skal "stå mål med undervisningen i folkeskolen"**
Friskoleloven bestemmer, at undervisningen i friskolerne "skal stå mål med undervisningen i folkeskolen". Det betyder, at en elev i en friskole eller privat grundskole skal have mindst de samme kundskaber efter endt skolegang, som hvis eleven havde gået i en folkeskole.

Friskoletraditionen - gennem mere end 160 år

I Danmark går friskoletraditionen tilbage til midten af 1800-tallet, hvor især Christen Kold og N.F.S. Grundtvig spillede en rolle som inspiratorer.

I dag afspejler friskoler/private grundskoler en bred vifte af skoler grundlagt på forskellige pædagogiske, religiøse, ideologiske livs- og værdisyn.

FRISKOLERNE - forskellighedernes fællesskab

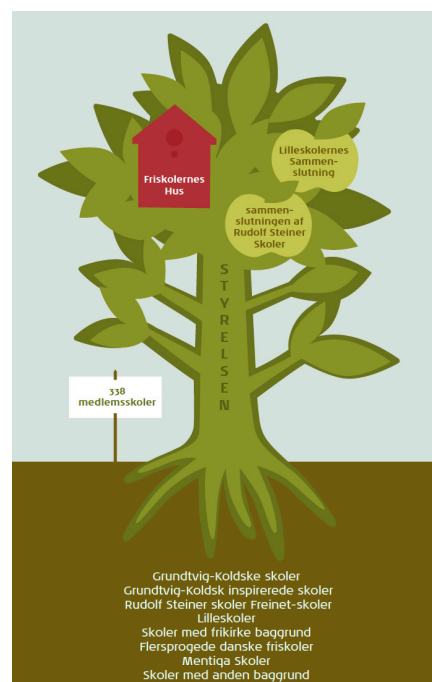
Vi kalder os »FRISKOLERNE – forskellighedernes fællesskab« og har 338 medlemsskoler fordelt over hele landet. Vi ses diversitet som en kronjuvel i friskoletanken.

Alle forældre og ansatte ved medlemsskolerne er medlemmer af foreningen.

Forskel på friskole og privatskole?

Friskoler og privatskoler skal leve op til den samme lov, nemlig »lov om friskoler og private grundskoler« og modtager også statstilskud efter de samme principper.

Alligevel kan der være markante kulturelle og historiske forskelle på skolerne, og det er også årsagen til, at der findes fire forskellige frie skoleforeninger (FRISKOLERNE, Danmarks Private Skoler, Tyske mindretalsskoler, Foreningen af Kristne Friskoler).

FRISKOLERNE - forskellighedernes fællesskab

GRUNDLOVENS §76

Grundlovens §76 fastslår, at vi i Danmark har undervisningspligt men ikke skolepligt. Det betyder, at forældre i Danmark er frie til at vælge et alternativ til folkeskolen. Som oftest opstår en friskole på baggrund af et forældreinitiativ:

»Alle børn i den undervisningspligtige alder har ret til fri undervisning i folkeskolen. Forældre eller værger, der selv sørger for, at børnene får en undervisning, der kan stå mål med, hvad der almindeligvis kræves i folkeskolen, er ikke pligtige at lade børnene undervise i folkeskolen« (§76, Grundloven).

KOBLINGSPROCENT - HVAD ER DET?

Helt overordnet forholder det sig sådan, at friskoler/private grundskoler modtager et statstilskud svarende til en procentandel af udgiften til folkeskolerne - den såkaldte »koblingsprocent«. Fra 1995 - 2010 lå koblingsprocenten stabilt på 75% af udgifterne til folkeskolerne. Derefter fulgte en periode med reduceret statstilskud, hvorefter den siddende regering har normaliseret statstilskuddet til 75%. Dertil kommer yderligere én koblingsprocent, som er målrettet sociale indsatser som enkeltintegreret specialundervisning og inklusion (dvs. i alt 76% af udgifterne til folkeskolerne i 2019).

År	1995 -2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Koblingsprocent	75%	74%	73%	72%	71%	71%	73%	75%	76%

HVAD SKER DER, HVIS KOBLINGSPROCENTEN NEDSÆTTES TIL 71?

Socialdemokratiet foreslår at nedsætte friskoler/private grundskolers statstilskud til 71% af udgifterne til folkeskolerne. Hvis dette sker, kan du herunder se, hvilke konsekvenser det **kan** have for friskoler/private grundskoler:

- Driftstilskuddet pr. årselev vil falde med 2.469,55 kr.
- I 74 kommuner vil der være friskoler/private grundskoler med underskud (mod 43 i 2017)
- 46.930 elever vil gå på friskoler/private grundskoler, der har underskud (mod 12.897 i 2017)
- Antallet af friskoler/private grundskoler med underskud vil stige fra 82 skoler til 238 skoler.

	75 koblingsprocent (2017-tal)	71 koblingsprocent (korrigerede 2017-tal)	Forskel
Koblingsprocent	75%	71%	
Antal friskoler/private grundskoler	506	506	
Driftstilskud pr. elev (finanslovstaksten)	46.394,00 kr.	43.834,45 kr.	- 2.469,55 kr.
Antal friskoler/private grundskoler med underskud	82	238	156
Antal kommuner, hvor friskoler/private grundskolerskoler har underskud	43	74	31

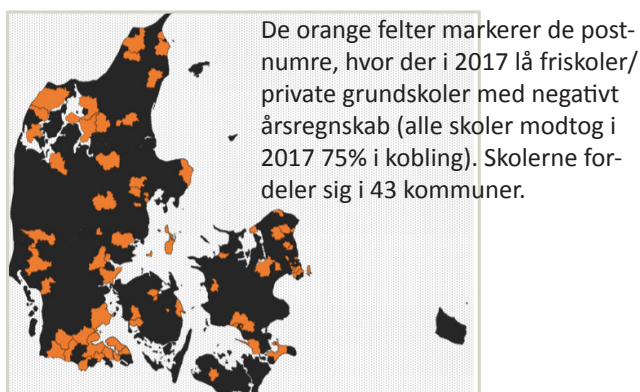
Undtaget er de kombinerede skoler

Udregningsmetode: Med udgangspunkt i driftstilskuddet fra finansloven for 2017 (samme år som de seneste årsregnskaber), korrigeret til 71% af den regnskabsopgjorte udgift pr. elev i folkeskolen.

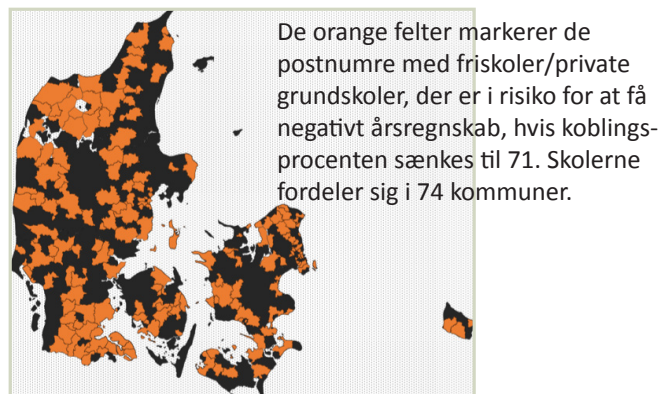
UNDERSKUDSSKOLER

Sådan ser Danmarkskortet ud ved statstilskud på 75% og 71% af udgifterne til folkeskolen

Underskudsskoler ved 75%

Underskudsskoler ved 71%

OVERBLIK OVER FRISKOLER/PRIVATE GRUNDSKOLERS ØKONOMI

Nedenfor ser du, hvordan årets resultat ser ud ved en koblingsprocent på hhv. 71 og 75 (2015 og 2017)

Årets resultat (2015) - 71% i kobling			
Årets resultat	Antal skoler	Skolean- del	Samlet årsre- sultat
Underskud	117	24%	- 54.655.752 kr.
Overskud under 1 mio. kr.	316	64%	112.031.829 kr.
Overskud mellem 1-2 mio. kr.	49	10%	66.078.062 kr.
Overskud mellem 2-3 mio. kr.	7	1%	16.458.890 kr.
Overskud over 3 mio. kr.	5	1%	17.116.240 kr.
Grundskole i alt	494	100,0%	157.029.269 kr.

Årets resultat (2017) - 75% i kobling			
Årets resultat	Antal skoler	Skolean- del	Samlet årsre- sultat
Underskud	82	16,2%	- 41.084.130 kr.
Overskud under 1 mio. kr.	303	59,9%	123.253.371 kr.
Overskud mellem 1-2 mio. kr.	83	16,4%	115.653.712 kr.
Overskud mellem 2-3 mio. kr.	27	5,3%	67.251.387 kr.
Overskud over 3 mio. kr.	11	2,2%	46.423.191 kr.
Grundskole i alt	506	100,0%	311.497.531 kr.

- Det gennemsnitlige årsresultat daler markant, når koblingsprocenten reduceres: I 2015 var friskoler/private grundskolers statstilskud på 71% af udgifterne til folkeskolerne. Det resulterede i et sektoroverskud på 157 mio. kr.
I 2017 steg koblingsprocenten til 75, hvilket medførte et sektoroverskud på 311 mio. kr.
- Dog blev 111 mio. kr. af det samlede overskud fordelt på kun 38 skoler (7,5% af skolerne) i 2017.

Herunder gennemsnitligt årsresultat (2017) fordelt på skolestørrelse:

- Der er en sammenhæng mellem elevtal og underskud/overskud: Des mindre skolen er, des vanskeligere er det at få økonomien til at hænge sammen.
- Det gennemsnitlige årsresultat runder først 1 mio. kr., når skolens elevtal er over 300.

Årets resultat (2017)					
Elevtal	Antal skoler	Samlet årsresultat 2017	Gnm.snitligt årsresultat 2017	Antal elever	Gnm.snitlig skolestørrelse
0-49 elever	30	1.045.439 kr.	34.848 kr.	1.108	36,9
50-99 elever	99	17.823.468 kr.	180.035 kr.	7.403	74,8
100-149 elever	74	21.514.027 kr.	290.730 kr.	9.379	126,7
150-199 elever	93	43.535.658 kr.	468.125 kr.	16.388	176,2
200-249 elever	90	69.999.062 kr.	777.767 kr.	19.775	219,7
250-299 elever	30	25.544.793 kr.	851.493 kr.	8.140	271,3
300-399 elever	26	29.029.033 kr.	1.116.501 kr.	9119	350,7
400-499 elever	26	36.828.408 kr.	1.416.477 kr.	11.704	450,2
500-599 elever	16	13.979.162 kr.	873.698 kr.	8.909	556,8
600-699 elever	9	18.062.164 kr.	2.006.907 kr.	5.838	648,7
700 eller flere elever	13	34.136.317 kr.	2.625.871 kr.	11.372	874,8
Grundskole i alt	506	311.497.531 kr.	615.608 kr.	109.135	215,7

SOCIAL ANSVARLIGHED

Når der måles på forældres indkomst, uddannelse, beskæftigelsesfrekvens, etnicitet og civilstatus samt elevens udsathed - er der ingen nævneværdige forskelle på elever i folkeskoler og friskoler.

Analyse og Tal offentliggjorde i 2017 en undersøgelse, der bekræfter, at friskolerne er en skoleform, som på de socioøkonomiske parametre, ligner folkeskolerne og har en tilsvarende social og inkluderende profil ([Læs analysen: Friskolernes elever. Registerbaserede sammenligning af friskoleelevers og folkeskoleelevers sociale baggrund \(pdf\)](#)).

Herkomst og familietype, der, sammen med indkomst, uddannelse og beskæftigelse, udgør målet for udsathed, viser ingen store forskelle på folkeskole- og friskoleelever.

Friskoler løfter opgaven som lokalskoler

Den offentlige debat om friskoler og folkeskoler handler oftest om forholdene i København, men analysen viser, at friskolerne fylder både i byerne og på landet.

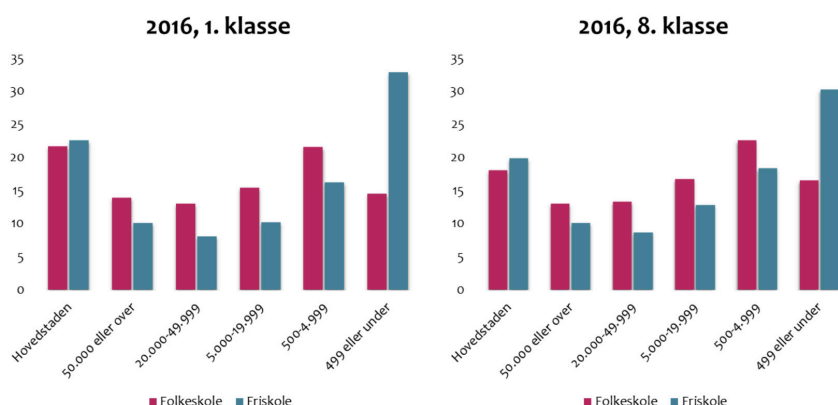
Den geografiske fordeling af eleverne udgør den største forskel mellem folkeskoler og friskoler. Der er en stærk tendens til, at friskoler etableres i tyndtbefolkede områder i takt med, at folkeskolerne lukker eller samler sig i større byer. Friskolerne løfter i stigende grad opgaven som lokalskole, når kommunerne har opgivet.

Forskel på friskoler og privatskoler

Skoledebatten i Danmark tegner ofte et forholdsvist unuanceret billede af friskoler og private grundskoler.

Obs! Privatskoler og friskoler deler lovgrundlag og tilskudssystem, men det er vigtigt at skelne, når der i offentligheden tales om sektorens manglende sociale ansvarlighed. Analysen viser, at der ikke er forskel på de socioøkonomiske faktorer, når man friskoleelever og folkeskoleelever sammenlignes. Billedet kan være anderledes i forhold til privatskoleelever.

Andel elever fordelt på bystørrelser, 2016

Land og by Geografi:

I 2016 boede hver tredje friskoleelev i en af Danmarks mindste byer. Elevernes fordeling afspejler en tendens til, at friskoler etableres i tyndtbefolkede områder i takt med, at folkeskolerne lukker eller samler sig i større byer.

Den mest markante forskel mellem folkeskoler og friskoler/private grundskoler, er at, der er en overrepræsentation af friskoleelever i landets allermindste byer.

Det hænger sammen med, at der siden kommunalreformen i 2008 er blevet nedlagt 234 folkeskoler, og ydermere er et større antal folkeskoler blevet sammenlagt til store enheder.

SOCIAL ANSVARLIGHED

Specialundervisning: Kommunerne sparer penge, når specialskoleelever flytter til friskoler/private grundskoler

Det er oftest en væsentlig besparelse for kommunerne, når elever med specialundervisningsbehov optages på friskoler og private grundskoler. Tilskuddet til friskoler/private grundskoler er nemlig ikke koblet til udgifterne i de kommunale specialskoler.

Hermed er det ikke kommunens udgift længere, men en udgift, som den enkelte friskole/private grundskole må påtage sig og evt. søge midler til via en solidarisk pulje, som sektoren afsnører af statsmidlerne. Denne pulje dækker dog ikke de faktiske udgifter.

Polariseringstendenser

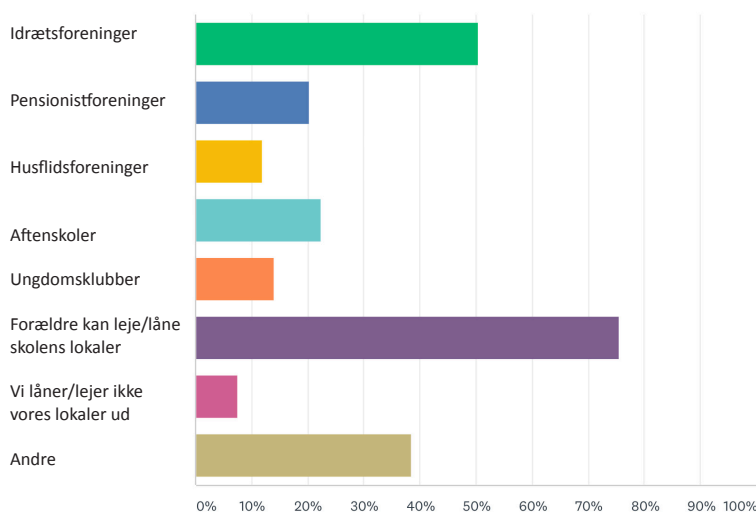
I 2017 var andelen af landets skoler, der har en nogenlunde ligelig fordeling af alle indkomstgrupper fra top til bund, faldet til 28%. Ti år tidligere lå tallet på 40% (Kilde: Arbejderbevægelsens Erhvervsråd). Konklusionen er, at andelen af skoler med en skæv elevsammensætning er steget de senere år.

Blandt de 20 skoler med den højeste andel af elever fra overklassen og højere middelklasse er 13 folkeskoler og 7 fri- og privatskoler.

Polariseringstendenserne gælder hele grundskolen.

SKOLENS ROLLE SOM LOKALT KRAFTCENTER

Lokale aktører, der bruger skolens faciliteter

Civilsamfundets mødested

Friskolerne spiller en rolle som mere end lokal skole. Skolen bliver brugt til meget andet end at drive skole og spiller dermed en rolle som lokalt kraftcenter.

Halvdelen af FRISKOLERNES medlemsskoler udlåner/udlejer lokaler til idrætsforeninger.

Skolen bliver også benyttet af husflidsforeninger, aftenskoler, ungdomsklubber, pensionistforeninger og af forældrene på skolen.

Friskolerne er mange steder et mødested for civilsamfundets mangfoldige aktiviteter.

UDVIKLING I ELEVANDEL

Siden kommunalreformen er 234 folkeskoler lukkede. I samme periode er der sket en nettotilvækst på cirka 50 friskoler/private grundskoler. I dag udgør elever i friskoler/private grundskoler 18% af eleverne i grundskolen - mod 13% i 2007.

Ikke alle nye friskoler/private grundskoler opstår dog som konsekvens af en nedlagt folkeskole. Der er også en tendens til, at flere og flere skoler opstår funderet på stærke pædagogiske ideer om at gentænke »skolen«.

Flere friskoler/private grundskoler efter lukkede folkeskoler
Folkeskolelukningerne er i særlig grad sket i Sønderjylland samt i Nordvestjylland, på Østfyn og på Lolland-Falster. Derimod er områderne omkring de store byer gået fri.

De friskoler/private grundskoler, der opstår efter lukningen af folkeskoler, er typisk beliggende uden for de store byer. Hvor kommunerne tidligere havde opgaven vedrørende skoledrift i disse områder, er denne opgave nu overtaget af friskoler.

Elevvandring

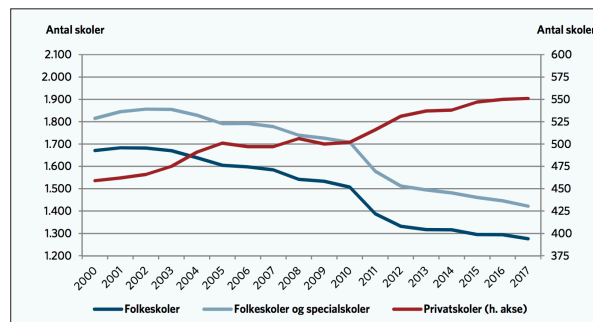
Fra 2010/11 til 2015/16 er antallet af elever i de frie grundskoler steget med 18 pct. Stigningen i andelen af elever i frie grundskoler skyldes hovedsageligt, at flere elever påbegynder børnehaveklassen på en fri grundskole – ikke at flere elever skifter fra en folkeskole til en fri grundskole i løbet af grundskolen.

Hvert år skifter ca. 2 pct. af landets elever – svarende til mellem 14.000 og 15.000 elever – mellem folkeskoler og friskoler/private grundskoler. Målt i antal elever (absolut) er der flest elever, der skifter fra en folkeskole til en friskole/privat grundskole. Men målt i andele er der relativt flere elever, der skifter fra en friskole/privat grundskole til en folkeskole end den modsatte vej. Antallet af skift mellem de to skoletyper har været stabilt siden 2010/11.

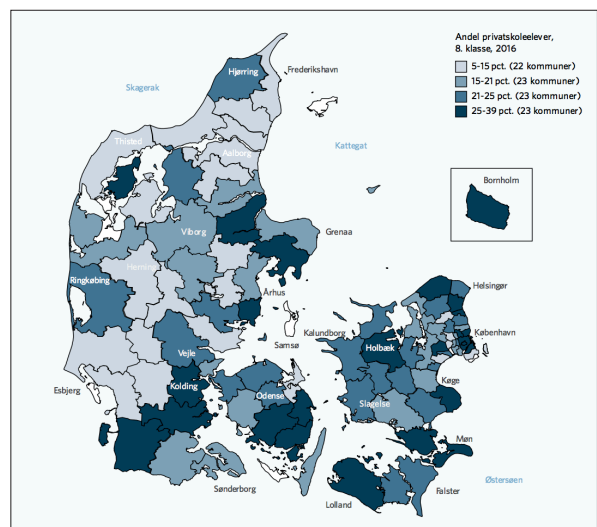
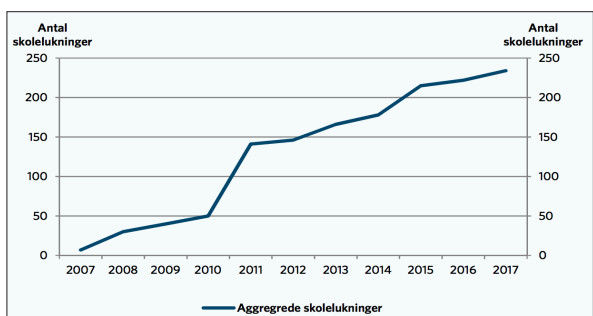
En sammenligning af spørgeskemadata viser, at andelen af forældre med børn i folkeskolen, som har valgt en anden folkeskole end distriktsskolen, er steget fra 12 til 15 pct. i perioden 2011 til 2017.

[Læs mere om frit skolevalg og forældrenes baggrund for skolevalg](#)
(Frit Skolevalg, konklusionhæfte, UVM, 2017)

Udviklingen i folkeskoler og friskoler/private grundskoler, 2000-2017

Samlet antal skolenedlæggelser, 2007 - 2017

Andel elever fordelt på friskoler/private grundskoler - fordelt på kommuner, 2016/17

KONSEKVENSER VED FÆRRE ELEVER I FRISKOLER/PRIVATE GRUNDSKOLER

Færre friskoleelever medfører udgifter til kommunerne

Socialdemokratiet har udtrykt et ønske om, at andelen af elever i friskoler/private grundskoler skal reduceres fra nuværende 18% til 10%.

Dette er ikke i tråd med intentionerne bag grundlovens §76, som er, at forældre har ret til at vælge undervisning for deres barn. Ydermere vil det indebære, at 50.000 elever på landsplan skal skifte fra en friskole/privat grundskole til en folkeskole. **Det svarer til en merudgift for landets kommuner på cirka 600 mio. kr. årligt.**

Herunder fremgår det, hvad ønsket om en reduktion af friskole-/privatskoleelever fra 18 - 10% rent økonomisk vil betyde for landets fem største kommuner.

Kommune	Antal elever, der skal flyttes til folkeskolerne	Kommunale udgifter til folkeskolen pr. elev (nøgletal.dk)	Kommunale bidrag til staten pr. elev i friskoler/private grundskoler	Meromkostninger for kommunen ved overførsel af elever (der kan være stordriftsfordele, men formentlig også anlægsudgifter til nye skoler/lokaler)
Odense Kommune	2.150	65.928 kr.	38.672 kr.	58.600.400 kr.
Københavns Kommune	9.848	70.389 kr.	38.672 kr.	312.349.016 kr.
Aarhus Kommune	2.076	70.474 kr.	38.672 kr.	66.020.952 kr.
Esbjerg Kommune	303	72.515 kr.	38.672 kr.	10.254.429 kr.
Aalborg Kommune	827	74.525 kr.	38.672 kr.	29.650.431 kr.
I alt	15.507			476.875.228 kr.

BAGGRUND OG KILDER

Valgmateriale til fri afbenyttelse

Dette valgmateriale er fremstillet af FRISKOLERNES skolepolitiske sekretariat, Friskolernes Hus. Det forestående valg vil med stor sandsynlighed handle om blandt andet den danske grundskole herunder friskoler/private grundskoler. Derfor synes vi, det er vigtigt at bidrage med konkrete fakta om en række emner, som er centrale for FRISKOLERNE.

Valgmaterialet kan forhåbentligt være gavnligt ved lokale valgdebatter. Vi opfordrer til at dele materialet.

I er velkomne til at kontakte os for yderligere oplysninger.

Venlig hilsen

Peter Bendix Pedersen

Formand

peter@friskoler.dk

Søren Stein Brinck

Sekretariatsleder

soren@friskoler.dk

Maren Skotte

Kommunikationschef

maren@friskoler.dk

Kilder

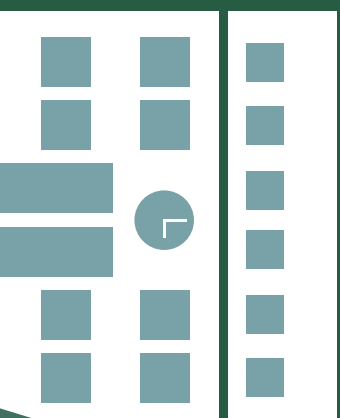
- Årsregnskaber for friskoler og private grundskoler (regnskabsportalen.dk)
- Finanslove
- Arbejderbevægelsens Erhvervsråd
- Undervisningsministeriet
- Danmarks Statistik
- Nøgletal.dk
- Intern årsstatistik

Find flere friskolefakta på
www.friskoler.dk

FOLKESKOLEELEV

68.300 kr.

FRISKOLEELEV

52.646 kr.

Udgiften til en folkeskoleelev og en friskoleelev

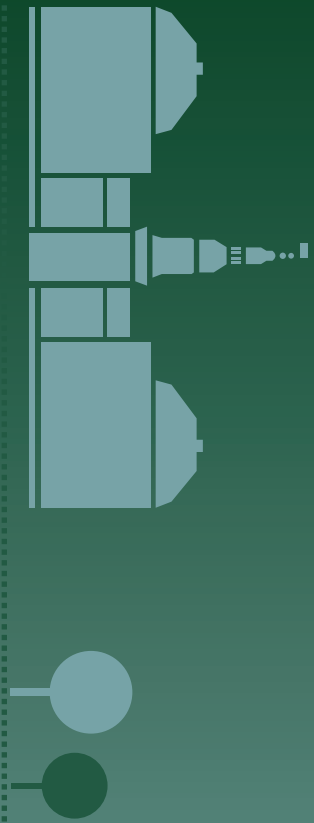
Kommunerne driver folkeskolerne og modtager via bloktilskuddet midler fra staten til at løse opgaven. Når en elev *ikke* går i folkeskolen, skal kommunen betale 38.672 kr. pr. elev årligt til staten.

Den gennemsnitlige kommunale udgift til en folkeskoleelev er 68.300 kr. pr. år. Kommunerne har altså en mindre udgift pr. elev, der går i friskole, svarende til 29.628 kr.

Det er staten, der finansierer friskoler og private grundskoler. I 2019 udløser en friskoleelev i gennemsnit 52.646 kr. årligt i statsfinansiering. Dertil kommer forældrebetaling.

Find flere fakta på www.friskolerne.dk.

Hvordan bliver friskolerne finansieret

STATEN

Friskoler/private grundskolers tilskud kommer fra staten.

Det overordnede princip er, at friskoler/private grundskoler modtager et gennemsnit af udgiften til folkeskolerne. Det kaldes »koblingsprocenten«. I 2019 er koblingsprocenten på 76. Det gennemsnitlige driftstilskud til friskoler/private grundskoler fastsættes på den årlige finanslov.

I 2019 er driftstilskuddet: 50.447 kr. + bygningsstilskud: 2.199 kr. pr. elev årligt (+ 7.768 kr. pr. elev i SFO)

KOMMUNEN

Kommunerne driver folkeskolerne og modtager via bloktilskuddet midler fra staten til at løse opgaven. Når et barn ikke går i folkeskolen, skal kommunen betale et bidrag til staten (der finansierer friskoler/private grundskoler). Dette bidrag er i 2019 fastsat til 38.672 kr. pr. barn årligt. Kommunen skal fortsat dække udgifter til tandpleje, ppp, sundhedspleje, vejledning m.v.

På landsplan er den gennemsnitlige kommunale udgift til folkeskolen 68.300 kr. pr. barn pr. år. Kommunen har altså en mindre udgift pr. elev, der går i friskole, svarende til 29.628 kr. årligt.

PULJER

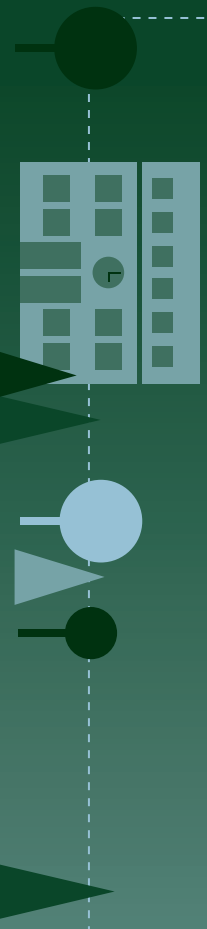
Der er afsnøret en række puljer til særlige opgaver: specialundervisning, inklusion, kursus, vikarer, efter-/videreuddannelse, befordring, sygetransport m.v.

(Puljemidlerne er indeholdt i det gennemsnitlige driftstilskud på 50.447 kr. pr. elev pr. år).

FORELDREBETALING

Den gennemsnitlige foreldrebetaling i friskoler/private grundskoler er 14.088 kr. pr. barn årligt.

FRISKOLE

Alle friskoler/private grundskoler modtager et gennemsnitligt statsligt driftstilskud: 50.447 kr. + bygningsstilskud: 2.199 kr. pr. elev årligt
Beløbet vil variere afhængigt af skolens størrelse, geografi, elevens alder, specialundervisning m.v.